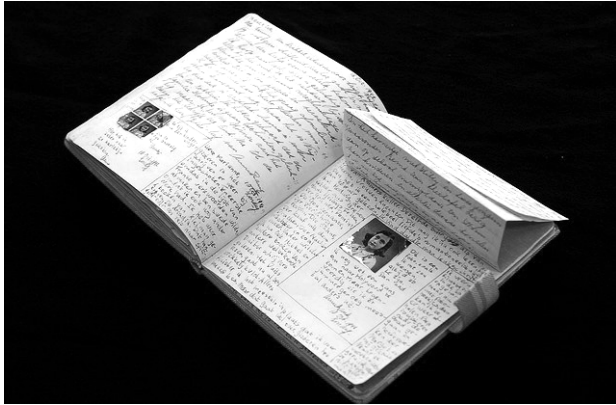

Opgave 3 Een bundeltje tegenspraak

Tijdens de Tweede Wereldoorlog moest de Joodse Anne Frank onderduiken omdat de Duitsers Nederland hadden bezet. Met haar ouders, zus én vier andere mensen zat zij verborgen in het Achterhuis. Dit was een klein appartement in een oud kantoorpand, verstopt achter een boekenkast.

Hier schreef Anne een dagboek dat na de oorlog wereldberoemd werd. In haar dagboek besteedt zij veel aandacht aan de vraag wie ze is:

tekst 9

Ik heb een sterk uitkomende karaktertrek die iedereen die me langer kent moet opvallen, en wel m'n zelfkennis. Ik kan me bij al m'n handelingen bekijken, alsof ik een vreemde was. Bij elk woord dat ik uitspreek, weet ik dadelijk als het uitgesproken is: "Dit had anders gemoeten." of "Dat is goed zoals het is."

bron: Dagboek van Anne Frank, 15 juli 1944

Anne vindt dat ze zichzelf goed kent.

Er zijn verschillende theorieën over zelfkennis. Moran heeft kritiek op de interpretatietheorie als het om zelfkennis gaat.

- 2p 20 Geef Morans kritiek op de interpretatietheorie weer.
Leg vervolgens uit dat deze kritiek te herkennen is in tekst 9.

Anne houdt de inhoud van haar dagboek geheim voor de andere bewoners. Ze is ervan overtuigd dat die haar niet begrijpen.

Volgens Wittgenstein leidt het idee dat zelfkennis een privé-aangelegenheid is tot solipsisme.

- 2p 21 Leg deze opvatting van Wittgenstein uit met het voorbeeld van de kever in het doosje.
Leg vervolgens uit dat ook het schrijven van een geheim dagboek volgens Wittgenstein een sociale aangelegenheid is.

De aantekeningen in het dagboek van Anne zijn gericht aan 'Kitty'. Anne verlangt zo sterk naar iemand die naar haar wil luisteren dat ze de persoon van Kitty heeft verzonnen.

Volgens Dennett is het zelf een fictief object.

- 1p 22 Leg uit dat volgens Dennett zowel Annes zelf als Kitty een fictief object zijn.

Het Achterhuis is klein. De bewoners zitten opgesloten, ergeren zich snel aan elkaar en kibbelen voortdurend. Anne vergelijkt haar bestaan in het Achterhuis met dat van een vogel, die tegen de spijlen van zijn nauwe kooi aanvliegt. Haar verlangen om vrij te zijn, is zo sterk dat dit haar gedachten beheerst.

Volgens fenomenologen als Merleau-Ponty speelt het lichaam bij alles wat we doen een belangrijke rol.

- 2p 23 Leg met Annes vergelijking van zichzelf met een vogel in een kooi uit:
- wat het onderscheid is tussen het objectieve lichaam en het geleefde lichaam,
 - dat volgens Merleau-Ponty het lichaam ankerpunt van het narratieve zelf is.

Het verblijf in het Achterhuis laat zijn sporen na. Na twee jaar ondergedoken te zijn, zegt Anne dat ze wordt bepaald door wisselende stemmingen. Ze noemt zichzelf een 'bundeltje tegenspraak', een gespleten ziel. Het lijkt alsof ze niet bestaat.

Kant zou vinden dat Anne wel degelijk een zelf heeft.

- 1p 24 Leg uit in welk opzicht Anne volgens Kant wel een zelf heeft.

Anne is de jongste in het Achterhuis. Ze moet altijd gehoorzamen en tegen iedereen vriendelijk zijn. Dat ligt echter niet in haar aard. Anne bijt liever van zich af. Al snel vinden de oudere bewoners haar daarom brutaal.

Deze kritiek laat haar niet onverschillig. Ze wil graag veranderen. "Maar dat lukt niet," schrijft ze, want "mijn natuur is me gegeven."

Sartre zou het niet eens zijn met die bewering van Anne.

- 1p 25 Leg uit dat Anne volgens Sartre te kwader trouw is als zij beweert dat ze niet kan veranderen wegens haar 'gegeven natuur'.

De bewoners van het Achterhuis zijn volledig afhankelijk van mensen die hen willen helpen. Anne beseft hoe gevaarlijk het is wat deze helpers doen. De beslissing om, met gevaar voor eigen leven, anderen te helpen zal moeilijk zijn geweest.

Taylor maakt een onderscheid tussen zwakke en sterke evaluatie.

- 1p 26 Leg uit dat de beslissing om onderduikers te helpen het gevolg is van wat Taylor een 'sterke evaluatie' noemt.

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

De helpers van Anne voorzien haar regelmatig van schrijfmateriaal, omdat Anne in haar dagboek wil schrijven. Ze droomt ervan om na de oorlog haar dagboek uit te geven.

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen positieve en negatieve vrijheid.

2p 27 Leg uit dat de negatieve vrijheid van Anne door de bezetter wordt afgenomen.

Leg vervolgens uit dat de helpers de positieve vrijheid van Anne vergroten.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.